

مدل پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجیگری عزت‌نفس در دانشجویان^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۹ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۷

خلاصه

مقدمه: توجه به فرایندهای هیجانی، روانی و اجتماعی دانشجویان امروزی ضروری است. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجیگری عزت‌نفس در دانشجویان صورت پذیرفت.

روش کار: روش پژوهش، توصیفی - همبستگی و تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه‌های غیردولتی شهر تهران بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ به تحصیل اشتغال داشتند. نمونه آماری شامل ۴۸۰ دانشجو بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه حمایت اجتماعی (SSQ) (زیمت و همکاران، ۱۹۸۸)؛ پرسشنامه معنای زندگی (MLQ) (استگر و فرازیر، ۲۰۰۶)؛ پرسشنامه عزت‌نفس (SEQ) (روزنبرگ، ۱۹۷۹) و پرسشنامه امید (HQ) (سیمپسون، ۱۹۹۹) بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS و ویرایش ۲۳ صورت گرفت.

نتایج: نتایج نشان داد حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس با امید در دانشجویان همبستگی معنادار دارند ($p < 0/01$). همچنین حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس بر امید دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار است ($p < 0/01$). علاوه بر این نتایج بوت استرپ نشان داد که عزت‌نفس در رابطه حمایت اجتماعی و معنای زندگی با امید دانشجویان دارای نقش میانجی‌گری معنادار است ($p < 0/01$). در نهایت مدل از برازش مناسب برخوردار بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به نقش میانجی معنادار عزت‌نفس لازم است که درمانگران و مشاوران با بکارگیری آموزش‌های مناسب عزت‌نفس دانشجویان را بهبود بخشیده تا از این طریق امید را در نزد آنان نیز افزایش یابد.

کلمات کلیدی: امید، حمایت اجتماعی، معنای زندگی، عزت‌نفس

بی‌نوشته: این مطالعه فاقد تضاد منافع می‌باشد.

زهرة ظهوری زنگنه^۱
سوزان امامی پور^{۲*}
آنیسا باغداساریانس^۳

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی عمومی، گروه روانشناسی عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دانشیار گروه روانشناسی عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۳ استادیار گروه روانشناسی عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: emamipur.sd@yahoo.com

^۱. مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی نویسنده اول مقاله است.

مقدمه

دانشگاه‌ها هر ساله تعداد قابل توجهی از جمعیت جوان را جذب کرده و طی زمان معینی موظفند توانمندی‌های علمی و عملی آنان را پرورش داده و در نهایت نیروهای آموزش دیده را در اختیار جامعه قرار دهند. دوره تحصیلی دانشگاهی به واسطه حضور عوامل متعدد، دوره‌ای فشارزا تلقی می‌شود. امروزه صاحب نظران بر این باورند که یکی از دلایل مهم توسعه کشورهای پیشرفته توجه و اهتمام آن کشورها به تربیت نیروهای خلاق و مؤثر در دانشگاه است. دانشجویان نیروی انسانی برگزیده و سازندگان فردای کشور هستند و موفقیت تحصیلی آنها از جمله اهداف اساسی برنامه‌های آموزشی است. دانشجویان به واسطه موفقیت در تحصیل می‌توانند به موقعیتی دست یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود برای دستیابی به اهداف آموزش عالی استفاده نموده و شرایط لازم برای زندگی اجتماعی موفق را کسب کنند، برعکس عدم موفقیت زمینه‌ساز مشکلات فردی و اجتماعی و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم آموزشی است. با نگاهی دقیق به عوامل مؤثر بر موفقیت دانشجویان این نکته مشخص می‌شود که عوامل مختلفی علاوه بر توانایی‌های فرد در پدیدآیی موفقیت تأثیر دارند (۱). هم‌اکنون دانشگاه، با چالش‌های متعددی نظیر گسترش کمی سریع، انفجار اطلاعات به‌ویژه در عرصه علوم، تغییر رویکردها نسبت به دانشگاه در سایه تحولات اجتماعی، سیاسی، مشکلات عاطفی، روانی و خانوادگی روبرو هستند. تعامل عوامل مذکور و اثرگذاری آن بر دانشگاه و دانشجوی مسئولیت متصدیان و سازمان‌های ذیربط در امر آموزش عالی را بسی دشوار می‌نماید (۲). متأسفانه در سال‌های اخیر مشکلات عاطفی و روانی و اجتماعی در میان دانشجویان روند صعودی نگران‌کننده‌ای داشته تا جایی که پدیده‌های نابهنجاری همچون کاهش سلامت و بهداشت روانی، گرایش به سوء مصرف مواد، افت تحصیلی و ... به صورت موانع جدی، پیشرفت دانشگاه را تحت تأثیر قرار داده

(۳) که این روند نیز میزان امید دانشجویان را متأثر ساخته است (۴).

امید یک حالت انگیزشی مثبت مبتنی بر حس پابوری و راهیابی و ناشی از تعامل فرد با محیط است. به سخن دیگر، امید ظرفیت تصور توانایی ایجاد مسیرهایی به سمت اهداف مطلوب و تصور داشتن انگیزه برای حرکت در این مسیرهاست (۵). تفکرات پایورانه افکاری‌اند که افراد در مورد توانایی خود برای شروع و حفظ حرکت در مسیر ۲ انتخاب شده به سمت هدف دارند. تفکر عملیتی یا پایورانه یک مؤلفه انگیزشی است که معرف ارزیابی فرد از توانایی‌اش برای حفظ حرکت در مسیر هدف، و تصور شخص از توانایی‌اش برای شروع حرکت در مسیرهای تعیین شده به سمت هدف است. همچنین، تفکر رهیاب عبارت از تصور توانایی شخص برای شناسایی و ایجاد مسیر به سمت هدف است (۶). امید مجموعه‌ای شناختی مبتنی بر احساس موفقیت ناشی از منابع گوناگون و مسیرها است. امید به معنای توانایی باور به داشتن احساس بهتر، در آینده است. امید با نیروی نافذ خود، تحریک کننده فعالیت فرد است تا بتواند تجارب نو کسب کند و نیروهای تازه‌ای در فرد به منظور تقویت منابع مقابله‌ای انسان در سازگاری با مشکلات ایجاد نماید (۷). امید به‌عنوان یک درون‌مایه روان‌شناختی مثبت، از شواهد پژوهشی روبه‌رشدی در ارتباط با مرکزیت آن به‌عنوان یک عملکرد تطبیقی برخوردار است. ادعای اینکه امید به‌عنوان یک سپر حفاظتی در تمام عرصه‌ها (جسمی، عاطفی، روان‌شناختی، معنوی و اجتماعی) مفید است در پژوهش‌ها قویاً مورد تأکید قرار گرفته است (۸).

علاوه بر امید، حمایت اجتماعی یکی از متغیرهایی است که با جلب حمایت افراد مختلف، قدرت روانی دانشجویان را بهبود بخشیده و مطابق نتایج پژوهش میرزاوند، هاشمی رزینی، امینی و رضانی (۹)؛ تخیری، فخری و حسن زاده (۱۰)؛ هاشمیان نژاد، مصطفی پور، علومی و مداحی نژاد (۱۱)؛ بهزادی نژاد، زارع بهرام آبادی و رباط میلی (۱۲) آنها را قادر می‌سازد تا با شرایط چالش‌برانگیز کنار آمده و به دنبال راه حلی سازگار باشند. زیرا

حائز اهمیت و آگاهی بخش است، ابعاد معنای زندگی است (۲۴). منظور از ابعاد معنای زندگی دو بعد عمده و اساسی است که از نظریه‌ها و پژوهش‌های موجود با عناوین حضور معنا و جستجوی معنا استخراج شده‌اند (۲۵). حضور معنا عبارت است از میزانی که فرد زندگی خود را مهم، معنادار و قابل فهم می‌داند (۲۱) و جستجوی معنا اشاره دارد به تلاش و کاوشی فعالانه به منظور درک معنا، اهمیت و هدف زندگی خود (۲۶). مطالعات صورت گرفته در رابطه با منابع معنای زندگی حاکی از آنند که با توجه به مرحله تحولی که فرد در آن قرار دارد می‌توان شاهد تغییراتی در منابع معنابخشی به زندگی او بود. به عبارتی در پاسخ به الزامات بیرونی و درونی زندگی در رده‌های مختلف تحولی محتوای کیفی سیستم معنا و منابع معنابخشی به زندگی در میان افراد تفاوت قابل توجهی خواهد داشت (۲۷).

یکی از متغیرهایی که می‌تواند امید را در افراد بهبود بخشیده و بر معنای زندگی آنان تاثیر گذار باشد، عزت نفس است (۲۸). زیرا عزت نفس می‌تواند قدرت روانی و هیجانی افراد را متاثر ساخته و سبب بروز رفتارهای سازگارانه و بهنجار در شرایط ناسازگار شود (۲۹). این امر در حالی است که نتایج پژوهش بشرپور و عینی (۳۰)، کجباف، ادیب‌نیا و وصال (۳۱)، زادافشار و اکرمی (۳۲)، حیدری و قربانی دولت آبادی (۳۳)، بایدوی و همکاران (۳۴)، پارک و گندزلی (۳۵)، هائو (۳۶)، وانگ و همکاران (۳۷)، باربریس، کاناوو، ترواتو و وراسترو (۳۸) و گولان، کوهن- آسیاگ و آنکوری (۳۹) نشان داده‌اند که عزت نفس می‌تواند بین متغیرهای روان‌شناختی، هیجانی، شناختی و اجتماعی نقش میانجیگری را ایفا کند. عزت نفس یکی از عوامل تعیین کننده رفتار انسان به شمار می‌رود. در حقیقت، برداشت و قضاوتی که افراد از خویش‌داری دارند، تعیین کننده چگونگی برخورد آنها با مسائل مختلف است. عزت نفس عبارت است از ارزیابی مثبت و منفی فرد از خود و احساسی که درباره خود دارد (۳۵). پارک و گندزلی (۳۵) عزت نفس را عنصر اصلی موفقیت در عرصه زندگی می‌دانند، آنان معتقدند عزت نفس فرآیندی مداوم و متغیر

مطابق نتایج پژوهش گنیلکا و برودا (۱۳)؛ چانکای، شای و ایکسون (۱۴)؛ کنگ، هو، یائو و ژائو (۱۵)؛ لیا، هرناوندز، ترات، کلیمان و بوزای (۱۶) و پاشکارو، کازتسو، یاروسلاوسکایا و بسنو (۱۷) حمایت اجتماعی به عنوان یک مؤلفه تقریباً در دسترس می‌تواند برای افزایش سطح رفاه، به ویژه رفاه روانی مورد استفاده قرار گیرد. سیستم‌های حمایت اجتماعی به عنوان تمام اشکال روابط بین فردی تعریف می‌شوند که کمک‌های داوطلبانه مالی، عاطفی و شناختی ارائه می‌کنند و خانواده، دوستان و همسایگان منبع مهم حمایت اجتماعی هستند (۱۶). حمایت مالی شامل پول، غذا و کمک در انجام کارهای خانه است. حمایت عاطفی شامل پذیرش و ارضای نیازهای اساسی افراد مانند عشق، توجه، اعتماد و احساس تعلق به گروه می‌باشد. حمایت شناختی همچنین به ارائه اطلاعات و حمایت برای کمک به افراد برای حل مشکلاتشان اشاره دارد (۱۸). نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که حمایت اجتماعی ادراک شده در روابط زناشویی، کیفیت زندگی، عملکرد جنسی، سلامت روان و ناهنجاری‌های جنسی نقش دارد (۱۵). داشتن حمایت اجتماعی اعتماد به نفس و شایستگی را برای امتحان تجربیات جدید می‌افزاید و در رضایت از زندگی افراد موثر است. همچنین باعث افزایش بقا و بهبود وضعیت روانی افراد می‌شود (۱۷).

یکی از متغیرهایی که می‌تواند با برقرار همبستگی با امید و حمایت اجتماعی، نقشی پررنگ در سلامت روان افراد داشته باشد، معنا در زندگی است (۲۲-۱۹). معنای زندگی معمولاً به احساسی از یکپارچگی وجودی اشاره دارد که به دنبال پاسخ دادن به چیستی زندگی، پی بردن به هدف زندگی و دست یافتن به اهداف ارزنده و در نتیجه رسیدن به حس تکمیل بودن و مفید بودن است (۲۳). دغدغه معنا و دستیابی به زندگی معنادار یکی از اساسی‌ترین دغدغه‌های وجود آدمی است و احساس معنا از طریق برآورده شدن نیازهای اولیه فرد در مؤلفه‌های هدفمندی، کارآمدی و خودارزشمندی تحقق می‌یابد. در بررسی معنای زندگی، افزون بر منابع معنابخش جنبه دیگری از معناداری که

است که بر رفتارها، انتخاب‌ها و تصمیمات ما تاثیر می‌گذارد. عزت‌نفس پایین باعث مشکلات هیجانی و رفتاری در افراد می‌شود. عزت‌نفس به میزان اعتبار، پذیرش و ارزش افراد است که در مورد خودشان در نظر می‌گیرند. فردی با سلامت روان همچنین از عزت‌نفس بالاتری برخوردار است و در رابطه با دیگران موفق است. کسانی که از عزت‌نفس کمتری برخوردار هستند از حضور در جمع خودداری می‌کنند منزوی و سپس افسرده می‌شوند (۳۳). در حقیقت فردی که بتواند اهداف و خواسته‌های خود را بشناسد و با عقل و منطق در راه رسیدن به آنها با موانع مبارزه کند، از عزت‌نفس کافی برخوردار است (۳۴).

در ضرورت انجام این پژوهش باید گفت از عوامل اساسی توسعه پایدار و همه‌جانبه، توجه ویژه به جمعیت جوان به ویژه دانشجویان به عنوان قشر صاحب تفکر و اندیشه است. پرورش استعدادها و قابلیت‌های دانشجو هماهنگ با نیازها و تحولات جامعه می‌تواند زمینه تحقق اهداف تعریف شده را فراهم ساخته و آرمان‌های یک ملت را سرمنزل مقصود برساند. بدون تردید مولفه‌های متنوع و متعدد، هم از نظر کمی و هم به لحاظ کیفی، دانشگاه و دانشجو را تحت تاثیر قرار می‌دهد، به گونه‌ای که دائماً، با تصویر و تعریف جدیدی از دانشگاه و دانشجو روبرو می‌شویم. آنچه مسلم است دانشجو به عنوان محور اصلی، نقش درجه اول را برنامه توسعه کشور ایفا می‌کند. بنابراین توجه به مسائل و مشکلات عدیده فراوری وی و چاره‌اندیشی برای حل آنها از وظایف اساسی نظام آموزش عالی و دانشگاه است. بر اساس تأکیدات نظری و تجربی بر مفاهیمی مانند وضعیت روانی و عملکرد تحصیلی، پژوهش و بررسی درباره سلامت روان دانشجویان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، چرا که امروزه دانشجویان با سلامت روان و جسم و پتانسیلهای موفقی، سرمایه‌های واقعی اجتماع‌اند و ضامن توسعه پایدار جامعه خواهند بود و پژوهش در مورد ابعاد و مؤلفه‌های تشکیل دهنده این متغیرها و ارتباطات احتمالی بین آنها خواهد توانست راهبردها و تدبیرهای عملی کارآمد و اثربخشی را معرفی کند. به طور خلاصه می‌توان گفت که عوامل مختلفی توسط محققان داخلی و خارجی در زمینه مسائل روان‌شناختی، شناختی و

اجتماعی مؤثر بر امید دانشجویان مورد بررسی قرار گرفته است، اما تلاش قابل توجهی برای طراحی یک مدل پیش‌بینی برای دانشجویان حول موضوع امید در کشورمان صورت نگرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجیگری عزت‌نفس در دانشجویان انجام شد.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی-همبستگی و تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه‌های غیردولتی (شامل دانشگاه آزاد اسلامی و غیرانتفاعی غیردولتی) شهر تهران است که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ به تحصیل اشتغال داشتند. دلیل انتخاب دانشگاه‌های غیردولتی دسترسی آسان‌تر و همکاری بیشتر این دانشگاه‌ها بود. این دانشجویان سال دوم تا چهارم دوره کارشناسی را در حل طی کردن بودند. تعداد افراد جامعه آماری این پژوهش طبق آماري که از طرف «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی» ارائه شده است، در حدود ۱۶۹۶۵۰ نفر است. نمونه آماری شامل ۴۸۰ دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه‌های غیردولتی بوده که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. روش انتخاب نمونه به این صورت بود که از بین دانشگاه‌های غیردولتی تهران تعداد ۶ دانشگاه به تصادف انتخاب و ۱۲ دانشکده‌های این دانشگاه‌ها نیز تعداد ۱۲ دانشکده به همین شیوه انتخاب شد (۶ دانشگاه و ۱۲ دانشکده). سپس با رعایت ملاحظات اخلاقی در استفاده از نتایج پرسشنامه‌های پژوهش (شامل رعایت اصل محرمانگی، کسب رضایت آگاهانه از داوطلبان، تشریح اهداف پژوهش برای شرکت کنندگان، در نظر گرفتن حق شرکت کنندگان در عدم تکمیل پرسشنامه‌های پژوهش و تعیین و درج کد برای پرسشنامه از تمامی آزمودنی‌ها) پرسشنامه‌های پژوهشی بر روی ۴۸۰ دانشجو اجرا شد. با احتساب میانگین ۳۰ دانشجو در هر کلاس، پرسشنامه‌های پژوهش در ۱۶ کلاس این دانشکده‌ها توزیع شد. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و حذف پرسشنامه‌های تحریف شده و ناقص، ۴۵۲ دانشجو در مطالعه باقی ماندند. برای جبران کاهش آزمودنی‌ها، مجدداً ۲۸ دانشجو انتخاب و از آنها

پرسشنامه معنای زندگی (MLQ) ۲: پرسشنامه معنای زندگی توسط استگر و فرازیر (۲۵) تدوین شده است. این پژوهشگران پرسشنامه ذکر شده را در ۱۰ گویه تنظیم کرده‌اند. این پرسشنامه دارای دو زیرمقیاس جستجوی معنا ۳ (گویه‌های ۲، ۳، ۷، ۸ و ۱۰) و وجود معنا ۴ (گویه‌های ۱، ۴، ۵، ۶ و ۹) است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از کاملاً نادرست (نمره یک) تا کاملاً درست (نمره ۷) انجام می‌شود. سوال ۹ به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شود. کمترین نمره در این پرسشنامه ۱۰ و بالاترین نمره ۷۰ است. کسب نمره بالاتر نشان دهنده داشتن معنا در زندگی است. طبق پژوهش‌های استگر و فرازیر (۲۵) روایی سازه این پرسشنامه ۰/۸۷ برآورد شده است. طبق پژوهش استگر و همکاران (۲۵) پایایی آن نیز ۰/۷۳ است. در پژوهش مصرآبادی، استوار و جعفریان (۴۲) روایی سازه و تشخیصی این پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت و مطلوب گزارش شد. همچنین ضریب پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۰/۸۹ برآورد گردید (۴۲). در پژوهش حاضر نیز پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

پرسشنامه عزت نفس (SEQ) ۵: پرسشنامه عزت نفس توسط روزنبرگ در سال ۱۹۷۹ ساخته شد (۴۳). این پرسشنامه متشکل از ده ماده است که احساسات مثبت و منفی فرد درباره خودش را می‌سنجد. بر اساس اظهارات سازنده آن، این ابزار یک مقیاس تک عاملی است هر چند در سال‌های گذشته بر دو عامل مثبت و منفی در آن تأکید می‌کنند (۴۴). نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت طیف لیکرت دو گزینه‌ای (موافقم: نمره یک؛ مخالفم: نمره صفر) نمره‌گذاری می‌شود. بر این اساس دامنه نمرات پرسشنامه بین صفر تا ده بوده و کسب نمرات بالاتر نشان دهنده عزت نفس بیشتر است. همبستگی پرسشنامه عزت نفس با آزمون رضایت از زندگی در یک گروه از نوجوانان ۰/۴۳ و در یک نمونه از دانشجویان ۰/۵۴ گزارش شده است (۴۵). در پژوهشی

خواسته شد تا به پرسشنامه‌های پژوهش پاسخ دهند. میانگین و انحراف معیار سن شرکت کنندگان در مطالعه به ترتیب ۲۰/۰۶ و ۲/۴۲ سال بود. همچنین از بین دانشجویان حاضر در پژوهش تعداد ۳۱۲ نفر دختر (معادل ۶۵ درصد) و تعداد ۱۶۸ نفر (معادل ۳۵ درصد) پسر بودند. معیارهای ورود به مطالعه، دانشجوی بودن، تحصیل در دانشگاه‌های غیردولتی و داشتن محدوده سنی ۱۸ تا ۲۵ سال بود. معیارهای خروج از مطالعه، پاسخ‌های ناقص و مخدوش و لغو ادامه پاسخگویی به پرسشنامه‌ها بود.

ابزار سنجش

پرسشنامه حمایت اجتماعی (SSQ) ۱: پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده که ساخته زیمت، داهلم، زیمت و فارلی (۴۰) است، مشتمل بر ۱۲ سؤال و ۳ خرده مقیاس است که بر اساس نمره‌گذاری طیف لیکرت ۵ درجه‌ای و از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق نمره‌گذاری می‌گردد. خرده مقیاس حمایت خانواده شامل سؤالات ۳، ۴، ۸، ۱۱؛ حمایت دوستان شامل سؤالات ۶، ۷، ۹، ۱۲؛ حمایت اشخاص مهم شامل سؤالات ۱، ۲، ۵ و ۱۰ است. حداقل نمره آزمودنی‌ها ۱۲ و حداکثر آن برابر ۶۰ خواهد بود. کسب نمره بالا نشان دهنده ادراک بالای حمایت اجتماعی است. روایی محتوایی این پرسشنامه در پژوهش زیمت و همکاران (۴۰) بررسی و مطلوب گزارش شده است. همچنین این پژوهشگران میزان پایایی زیرمقیاس‌های حمایت خانواده، دوستان و اشخاص مهم و نمره کل پرسشنامه را به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۷، ۰/۹۱ و ۰/۹۳ گزارش کرده‌اند. بشارت (۴۱) رابطه مثبت و معناداری میان نمرات این مقیاس و خرده مقیاس‌های آن با رضایت از زندگی به دست آورد که نشان دهنده روایی همگرا و واگرای این پرسشنامه است. در نمونه مورد بررسی، همسانی درونی از طریق آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و خانواده، دوستان و شخص مهم به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۲ و ۰/۸۷ محاسبه شد.

4. existence of meaning

5. Self-Esteem Questionnaire

1. Social Support Questionnaire

2. Meaning in Life Questionnaire

3. search for meaning

شده است (اسنایدر و همکاران، ۲۰۰۲). در پژوهش موسوی و هومن (۴۸) اعتبار زیرمقیاس‌ها با استفاده از همسانی درونی (آلفای کرونباخ) برآورد گردید که عبارتند از: زیرمقیاس روابط اجتماعی برابر ۸۳۵/۱، زیرمقیاس تحصیل برابر ۸۵۳/۰، زیرمقیاس روابط عاشقانه برابر ۸۹۹/۰، زیرمقیاس روابط خانوادگی برابر ۹۰/۰، زیرمقیاس شغل برابر ۸۵/۰ و زیرمقیاس اوقات فراغت برابر ۰/۹ است که در دامنه‌ای از ۸۳۵/۰ تا ۹۰/۰ قرار گرفته‌اند. در پژوهش حاضر نیز پایایی زیرمقیاس‌های حوزه اجتماعی، حوزه تحصیلی، حوزه روابط عاشقانه، حوزه خانوادگی، حوزه شغلی و حوزه اوقات فراغت و نمره کل پرسشنامه در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۶، ۰/۸۱، ۰/۸۵، ۰/۸۳، ۰/۸۸ و ۰/۸۹ محاسبه گردید.

در پژوهش حاضر به منظور تجزیه و تحلیل آماری از رویکرد تحلیل مسیر و نرم افزارهای SPSS و Amos نسخه ۲۳ استفاده شد.

نتایج

برای آزمون مدل مفهومی از روش تحلیل مسیر استفاده شد. با توجه به این که مبنای تجزیه و تحلیل الگوهای علی ماتریس همبستگی است. بنابراین جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

محمدی (۴۶) پایایی این مقیاس بر روی یک نمونه از دانشجویان دانشگاه شیراز با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۹ و با استفاده از تصویف ۰/۶۸ گزارش شد. همچنین ضرایب بازآزمایی این مقیاس به فاصله یک هفته ۰/۷۷، دو هفته ۰/۷۳ و سه هفته برابر ۰/۷۸ گزارش شد. همچنین میزان روایی سازه پرسشنامه در ایران ۰/۸۶ گزارش شده است (۴۶). در پژوهش حاضر نیز پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسشنامه امید (HQ): پرسشنامه امید در سال ۱۹۹۹ توسط سیمپسون در ۴۸ گویه ساخته شد (۴۷). در این پرسشنامه از آزمودنی خواسته می‌شود اهمیت و میزان رضایت خود را در ۶ حوزه زندگی (حوزه اجتماعی، حوزه تحصیلی، حوزه روابط عاشقانه، حوزه خانوادگی، حوزه شغلی و حوزه اوقات فراغت) روی یک مقیاس لیکرتی (از صفر تا ۸) درجه‌بندی کند. داخل هر بخشی از شش حوزه از مراجع خواسته می‌شود تا گستره‌ای را که هر آیتم در مورد آنها مصداق دارد، روی یک مقیاس ۸ درجه‌ای از ۱ تا ۸ (کاملاً اشتباه = ۱ و کاملاً درست = ۸) درجه‌بندی کند. نمرات جداگانه هر حوزه با جمع کردن نمره ۸ آیتم داخل هر حوزه به دست می‌آید (بین ۸ تا ۶۴) و نمره کلی پرسشنامه امید نمره‌ای است بین ۴۸ تا ۳۸۴ که با جمع نمرات ۴۸ آیتم بدست می‌آید (۴۷). سیمپسون (۴۷) در پژوهش خود، آلفای کرونباخ یا همسانی کلی گویه‌ها را برابر ۰/۹۳ بدست آورد. همچنین ضریب آلفای زیرمقیاس‌های آن در دامنه‌ای از ۸۹/۰ تا ۹۳/۰ گزارش

جدول ۱. یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
حمایت اجتماعی	۴۱/۵۲	۵/۵۴	-۰/۷۹	-۱/۱۰
معنای زندگی	۵۴/۳۰	۸/۶۶	-۰/۵۲	-۰/۸۰
عزت نفس	۷/۰۱	۲/۹۲	-۰/۶۳	-۱/۵۴
امید	۲۰۶/۰۷	۲۸/۸۱	-۰/۴۰	-۱/۲۲

جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر (امید، حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس) را نشان می‌دهد. قبل از ارائه نتایج تحلیل آماری همبستگی پیرسون، پیش فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد

جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر (امید، حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس) را نشان می‌دهد. قبل از ارائه نتایج تحلیل آماری همبستگی پیرسون، پیش فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد

گرفت که نتایج آن معنادار نبود که این یافته نشان می‌داد پیش فرض همگنی واریانس‌ها در متغیرهای امید ($P=0/51$)؛ ($F=0/96$)، حمایت اجتماعی ($F=0/84$ ؛ $P=0/59$)، معنای زندگی ($F=1/41$ ؛ $P=0/31$) و عزت نفس ($F=1/14$ ؛ $P=0/38$) رعایت شده است. حال به ارائه نتایج جداول استنباطی پرداخته می‌شود.

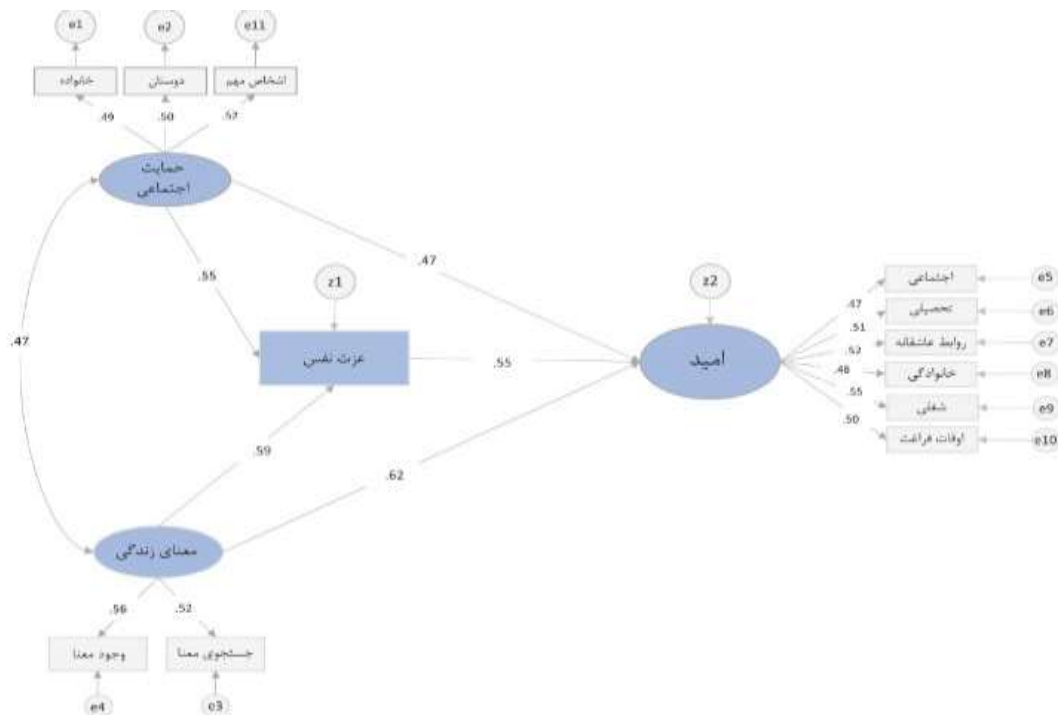
سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو ویلک بیانگر آن بود که پیش فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای امید ($F=0/42$ ؛ $P=0/89$)، حمایت اجتماعی ($F=0/87$ ؛ $P=0/40$) و عزت نفس ($F=0/89$ ؛ $P=0/41$) برقرار است. همچنین پیش فرض همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار

جدول ۲. تحلیل همبستگی پیرسون بین حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت نفس با امید دانشجویان

متغیرها	حمایت اجتماعی	معنای زندگی	عزت نفس	امید
حمایت اجتماعی	-			
معنای زندگی	۰/۳۸۹**	-		
عزت نفس	۰/۵۶۳**	۰/۶۱۳**	-	
امید	۰/۴۲۶**	۰/۶۲۱**	۰/۵۴۴**	-

بررسی پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجی‌گری عزت نفس در دانشجویان پرداخته می‌شود.

با توجه به ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۲ مشخص است حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت نفس با امید در دانشجویان همبستگی معنادار دارند ($p < 0/01$). در ادامه به

شکل ۱. ضرایب استاندارد مدل پیشنهادی پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجی‌گری عزت نفس در

دانشجویان

جدول ۳. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد و استاندارد مسیرهای مدل پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجی‌گری عزت‌نفس در دانشجویان

مسیرهای مدل	ضرایب غیراستاندارد	خطای استاندارد	مقدار بحرانی (t)	مقدار ضرایب استاندارد	مقدار ضرایب تعیین
حمایت اجتماعی ← عزت‌نفس	۰/۵۸۵	۰/۱۱	۵/۳۲	۰/۵۵۴	۰/۳۰۷
حمایت اجتماعی ← امید	۰/۶۱۳	۰/۱۲	۵/۱۱	۰/۴۶۶	۰/۲۱۷
معنای زندگی ← عزت‌نفس	۰/۹۰۳	۰/۱۵	۶/۰۲	۰/۵۹۳	۰/۳۵۱
معنای زندگی ← امید	۰/۷۴۷	۰/۱۲	۶/۲۳	۰/۶۲۵	۰/۳۹
عزت‌نفس ← امید	۰/۵۲۶	۰/۱۰	۵/۲۶	۰/۵۵۱	۰/۳۰۳

چند نکته ضروری است. از نظر کلی یک الگوی مناسب از لحاظ شاخص‌های برازش باید دارای خی دو غیرمعتادار، نسبت خی دو به درجه آزادی کمتر از ۳، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) بیشتر از ۰/۹۵، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) بالاتر از ۰/۹۰، شاخص برازندگی تطبیقی مقتصد (PCFI) بالاتر از ۰/۵۰؛ شاخص برازش افزایشی (IFI) بزرگتر از ۰/۹ و تقریب ریشه میانگین مجذورات خطا (RMSEA) کوچکتر از ۰/۰۹ باشد. ذکر این نکته بسیار ضروری است که اصلی‌ترین فاکتور قضاوت برازش مدل، توجه به تقریب ریشه میانگین مجذورات خطا (RMSEA) است. چرا که این عامل از تعداد حجم نمونه تاثیر نمی‌پذیرد.

چنان که در جدول ۳ و شکل ۱ مشاهده می‌شود، حمایت اجتماعی بر عزت‌نفس ($\beta = 0/554, p < 0/05$) و امید ($\beta = 0/466, p < 0/05$) در دانشجویان دارای اثر مستقیم معتادار بوده و توانسته به ترتیب ۳۰/۷ و ۲۱/۷ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کند. از طرفی دیگر معنای زندگی بر عزت‌نفس ($\beta = 0/593, p < 0/05$) و امید ($\beta = 0/625, p < 0/05$) در دانشجویان دارای اثر مستقیم معتادار بوده و توانسته به ترتیب ۳۵/۱ و ۳۹ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کند. در نهایت عزت‌نفس بر امید ($\beta = 0/551, p < 0/05$) در دانشجویان دارای اثر مستقیم معتادار بوده و توانسته ۳۰/۳ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کند برای تعیین کفایت برازندگی مدل پیشنهادی، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است. پیش از ارائه توضیحات مربوط به جدول ۱۴ اشاره به

جدول ۴. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی در پژوهش

RMSEA	NFI	CFI	TLI	IFI	AGFI	GFI	χ^2/df	DF	χ^2
(بهینه کمتر)	(بهینه)	(بهینه)	(بهینه)	(بهینه)	(بهینه)	(بهینه)	(بهینه)		
(از ۰/۰۹)	بالاتر از (۰/۹۵)	بالاتر از (۰/۹۵)	بالاتر از (۰/۹۵)	بالاتر از (۰/۹۰)	بالاتر از (۰/۹۰)	بالاتر از (۰/۹۵)	کمتر از (۳)		
۰/۰۶۳	۰/۹۶۳	۰/۹۷۵	۰/۹۷۶	۰/۹۵۵	۰/۹۲۵	۰/۹۶۲	۱/۹۴	۳۲	۶۲/۱۴

مجذور خی بر درجه آزادی (χ^2/df) برابر با ۲/۰۷ (مقدار مطلوب کوچکتر از ۳)؛ شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴ ملاحظه می‌شود که در مدل پیشنهادی پژوهش برای کل نمونه آزمودنی‌ها شاخص نسبت

بالاتر از ۰/۹۵)؛ و شاخص جذر میانگین مجذورات خطاب تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۶۳ (مقدار مطلوب کوچکتر از ۰/۰۹) است. این یافته‌های نشانگر برازش مناسب مدل پیشنهادی است. حال جهت بررسی نقش میانجی‌گری عزت‌نفس در رابطه حمایت اجتماعی و معنای زندگی با امید در دانشجویان نتایج حاصل از بوت استراپ ۱ بررسی می‌شود.

۰/۹۶۲ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) برابر ۰/۹۲۵ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۰)؛ شاخص برازندگی فزاینده (IFI) برابر با ۰/۹۵۵ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص توکرلويس (IFI) برابر با ۰/۹۷۶ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۹۷۵ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۹۶۳ (مقدار مطلوب

جدول ۵. نتایج آزمون بوت استراپ برای بررسی مسیرهای غیرمستقیم

متغیر پیش بین	متغیر میانجی	متغیر ملاک	حد پایین	حد بالا	فاصله اطمینان	اثرات غیرمستقیم
حمایت اجتماعی	عزت‌نفس	امید	-۰/۳۱	-۰/۱۴۱	۰/۹۵	۰/۲۴۷
معنای زندگی	عزت‌نفس	امید	۰/۳۷۴	۰/۱۳۶	۰/۹۵	۰/۲۶۸

رابطه حمایت‌های اجتماعی با سلامت روان دانشجویان دختر؛ با یافته تخریبی، فخری و حسن‌زاده (۱۰) مبنی بر میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک شده در روابط ساختاری بین قدرت ایگو با تحمل پریشانی هیجانی دانشجویان؛ با کاوش هاشمیان‌نژاد و همکاران (۱۱) مبنی بر رابطه حمایت اجتماعی ادراک شده با سلامت روان دانشجویان؛ با نتایج بهزادی نژاد، زارع بهرام آبادی و رباط میلی (۱۲) مبنی بر نقش واسطه‌ای حمایت اجتماعی در رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با تصویر بدن در دانشجویان؛ با یافته‌های گنیلکا و برودا (۱۳) در مورد نقش حمایت اجتماعی در کاهش افسردگی و اضطراب بیماران؛ و با گزارش چانکای، شای و ایکسون (۱۴) در مورد تأثیر حمایت اجتماعی بر کاهش افسردگی در سالمندان سازگار بود. در تبیین این یافته باید گفت که حمایت اجتماعی سپری در برابر پیامدهای منفی حوادث ایجاد می‌کند. به این ترتیب وجود حمایت اجتماعی در افراد باعث افزایش اعتماد به نفس و کاهش اثرات نامطلوب مشکلات می‌شود و باعث می‌شود افراد رفتارهای مرتبط با سلامت بیشتری از خود نشان دهند (۱۷). بر این اساس، دانشجویان با دریافت

با توجه به نتایج آزمون سوبل در جدول ۵ و در نظر گرفتن اینکه صفر در محدوده بالا و پایین نمرات قرار نگرفته است، نقش میانجی‌گری عزت‌نفس در رابطه حمایت اجتماعی و معنای زندگی با امید در دانشجویان تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل پیش‌بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی با میانجی‌گری عزت‌نفس در دانشجویان صورت پذیرفت. نتایج نشان داد حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس با امید در دانشجویان همبستگی معنادار دارند. همچنین حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت‌نفس بر امید دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار است. علاوه بر این نتایج بوت استراپ نشان داد که عزت‌نفس در رابطه حمایت اجتماعی و معنای زندگی با امید دانشجویان دارای نقش میانجی‌گری معنادار است.

اولین یافته این پژوهش در مورد رابطه معنادار حمایت اجتماعی با امید و همچنین اثر مستقیم و معنادار این متغیر بر عزت‌نفس و امید دانشجویان با نتایج پژوهش میرزاوند و همکاران (۹) مبنی بر

حمایت‌های اجتماعی مبتنی بر خانواده و دوستان، نسبت به آینده خود خوش‌بین‌تر بوده و امید بیشتری را تجربه می‌کنند. در توضیحی دیگر، لازم به ذکر است که حمایت اجتماعی به عنوان یکی از مؤثرترین عوامل برای مقابله موفق و آسان در مواجهه افراد با مشکلات خاص و موقعیت‌های استرس‌زا شناخته شده و تحمل مشکلات را برای افراد تسهیل می‌کند (۱۳). همچنین ارتقای تحمل روانی و هیجانی باعث می‌شود دانشجویان در برابر مشکلات صبورتر شوند و پردازش هیجانی و شناختی کارآمدتری از خود نشان دهند. علاوه بر این، باید گفت که حمایت اجتماعی، حساسیت اعضای خانواده را نسبت به دانشجویان بیشتر می‌کند. چنین توجهی همچنین باعث می‌شود که دانشجویان، آرامش روانی و هیجانی بالاتری را تجربه کنند و بر این اساس، عزت‌نفس بالاتری از خود نشان دهند.

دومین یافته این پژوهش در مورد رابطه معنادار معنای زندگی با امید و همچنین اثر مستقیم و معنادار این متغیر بر عزت‌نفس و امید دانشجویان با نتایج پژوهش اسکندری و همکاران (۲۰) مبنی بر نقش میانجی‌گری خودکارآمدی و معنا در زندگی در پیش‌بینی تاب‌آوری روان‌شناختی بر اساس حمایت اجتماعی و سبک دل‌بستگی افراد؛ با کاوش رحیمی، ابراهیمی و باصری (۲۱) مبنی بر رابطه بین معنای زندگی و امیدواری با سلامت روان جانبازان و بیماران مبتلا به سرطان؛ و با نتایج پژوهش کاراس و راینویل (۲۲) مبنی بر رابطه معنای زندگی با حمایت اجتماعی ادراک شده بیماران همسویی داشت. در تبیین یافته حاضر می‌توان بیان نمود که مطالعات مختلف نشان داده‌اند در مراحل مختلف زندگی، معنادار بودن زندگی با کاهش آسیب‌های روان‌شناختی رابطه قوی داشته است (۲۳). بر این اساس معنای زندگی با ایجاد نگرش مثبت در دانشجویان موجب می‌شود تا این متغیر با بهره‌گیری از جستجوگری لذت‌بخش بتواند امید آنان را تحت تاثیر قرار داده و بهبود بخشد. در تبیینی دیگر می‌توان گفت معنا چهارچوبی را برای حوادث زندگی فراهم می‌سازد تا فرد بتواند میان تجاربش ارتباط برقرار کند. بخش کلیدی ساختن معنا، تنظیم اهداف متناسب با معنایی است که فرد در نظر دارد (۲۴). به همین دلیل تجربه معنا در زندگی نقشی مهم در سلامت روان‌شناختی دانشجویان داشته و از آنان در برابر

آسیب‌های هیجانی و روانی محیطی محافظت می‌کند. داشتن معنا در زندگی باعث محافظت دانشجویان از فکر کردن به وقایع نامطلوبی چون ناامیدی شده و از این طریق امیدواری را در نزد آنان تقویت می‌کند. در تبیینی دیگر می‌توان گفت که یافتن معنا در زندگی فرد، می‌تواند نگرش فرد نسبت به خود، ادراک از توانایی‌ها و تحمل روانی را مثبت کند (۲۲) و هر دوره از زندگی را نشانه‌هایی از مرحله جدیدی از زندگی تصور نماید. معنایابی در پیچه‌ای به شروع تازه و جستجویی نو برای زندگی معنی‌دار و عامل سازگاری با مشکلات و چالش‌های محیطی پیش رو است. علاوه بر این معنای زندگی کمک می‌کند تا دانشجویان سازگاری و انسجام روانی و هیجانی بهتری را از خود نشان دهند. همچنین سبب می‌شود تا دانشجویان با برخورداری از معنای غنی در زندگی خود، تاثیر افکار مزاحم و آزاردهنده را بر سلامت روان خود کاهش داده و نگرش متفاوتی را به رخدادهای محیطی از خود نشان دهند. بر این اساس معنای زندگی با ارزش‌گذاری مجدد و هدف‌گذاری جدید برای دانشجویان، سبب ایجاد تفکر و رفتارهای جدید در آنها شده که تعاملات اجتماعی و تاثیرگذاری محیطی آنها را افزایش می‌دهد. این فرایند نیز به شکل طبیعی با افزایش قدرت روانی و عزت‌نفس همراه است.

در نهایت، نتایج بوت استرپ نشان داد که عزت‌نفس نقش میانجی‌گری معناداری در رابطه بین حمایت اجتماعی و معنای زندگی با امید در دانشجویان دارد. یافته حاضر با نتایج بشرپور و عینی (۳۰) مبنی بر نقش میانجی‌گری عزت‌نفس در رابطه بین رضایت از زندگی و احساس تنهای در جانبازان مبتلا به اختلال استرس پس از سانحه؛ با یافته زادافشار و اکرمی (۳۲) مبنی بر نقش میانجی‌گری شفقت خود، بخشودگی و عزت‌نفس در رابطه بین رابطه والد فرزند و حمایت اجتماعی ادراک شده با علایم اختلال شخصیت مرزی زنان؛ با گزارش کجباف، ادیب‌نیا و وصال (۳۱) مبنی بر نقش میانجی‌گری عزت‌نفس و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه تنهایی با رضایت از زندگی در دانش‌آموزان؛ با کاوش حیدری و قربانی دولت‌آبادی (۳۳) مبنی بر نقش میانجی‌گری عزت‌نفس در رابطه بین حمایت اجتماعی با خستگی عاطفی و بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان؛ با نتایج

می تواند بیان نمود عزت نفس باعث می شود افراد با خود اعتمادی به دنبال علایق شخصی رفته و از ترس قضاوت دیگران، فعالیت ها و علاقه مندی های خود را ترک نکنند (۳۹). بر این اساس دانشجویان برخوردار از عزت نفس می توانند فعالیت های دلخواه خود را که بر اساس معنای زندگی شخصی خود، بنا نهاده اند را پیگیری نموده و عمده عملکرد فردی، تحصیلی، اجتماعی و خانوادگی را نیز بر همین بنا استوار نمایند.

دامنه پژوهش حاضر محدود به دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه های غیردولتی (شامل دانشگاه آزاد اسلامی و غیرانتفاعی - غیردولتی) شهر تهران بود. علاوه بر این، این پژوهش با محدودیت هایی در عدم کنترل متغیرهای تأثیرگذار اجتماعی، خانوادگی و شخصیتی در کاهش امید دانشجویان و همچنین نقش این فرآیند بر حمایت اجتماعی، معنای زندگی و عزت نفس دانشجویان مواجه بود. بنابراین پیشنهاد می شود به منظور افزایش تعمیم پذیری یافته ها، در سطح طرح پیشنهادی پژوهشی، این پژوهش در سایر استان ها و مناطق با فرهنگ های مختلف با توجه به نگرش ها و بارهای اجتماعی متفاوت، دانشجویان دانشگاه های دولتی و کنترل عوامل ذکر شده انجام گردد. در سطح عملی نیز پیشنهاد می شود که با توجه به نقش میانجیگری عزت نفس در پیش بینی امید بر اساس حمایت اجتماعی و معنای زندگی در دانشجویان، لازم است درمانگران بالینی و مشاوران متخصص با استفاده از تکنیک هایی روان شناخت موثر، تلاش کنند تا امید و خوش بینی دانشجویان نسبت به آینده را بهبود بخشیده تا از این طریق میزان بروز و تشدید علایم آسیب زای روان شناختی و هیجانی نیز در نزد آنان کاهش یابد.

پارک و گندز لر (۳۵) مبنی بر نقش میانجی عزت نفس در رابطه بین سبک های فرزند پروری والدین و تنظیم هیجان نوجوانان؛ و با یافته باربریس، کاناوو، تروآتو و وراسترو (۳۸) مبنی بر نقش میانجیگری عزت نفس در رابطه بین هوش هیجانی و پریشانی روان شناختی همسویی داشت. در تبیین نتایج حاضر باید گفت عزت نفس یک ارزیابی مثبت کلی از خود یا خودارزیابی کلی شخص از ارزشمندی خود است، افراد دارای عزت نفس پایین ممکن است به عنوان افراد از لحاظ اجتماعی مضطرب، خجالتی، تنها و درونگرا شناخته شوند و همچنین احتمال می رود روابطی کمتر با ثبات و کمتر کامروابخش را نسبت به افراد دارای عزت نفس بالا تجربه کنند (۳۵). بر این اساس برخورداری از عزت نفس باعث می شود تا دانشجویان در تعاملات محیطی و اجتماعی، روابطی سازنده و بهنجار برقرار نموده و از این طریق، حمایت اجتماعی بالاتری را نیز از طرف دیگران دریافت می کنند. در تبیینی دیگر باید گفت عزت نفس مولفه ای حیاتی است و انسان ها برای بقاء و بهزیستی خود به عزت نفس نیاز دارند (۳۳). بر این اساس عزت نفس واقعاً بر همه سطوح زندگی اثر می گذارد، در حقیقت بررسی های گوناگون حاکی از آن است که چنانچه نیاز به عزت نفس ارضاء نشود، نیازهای گسترده تر نظیر نیاز به آفریدن، پیشرفت و یا درک استعداد بالقوه محدود می ماند (۳۶). افرادی که احساس خوبی نسبت به خود دارند، معمولاً احساس خوبی نیز به زندگی دارند. آنها می توانند با اطمینان با مشکلات و مسئولیت های زندگی مواجه شوند و از عهده آنها برآیند و در نهایت امیدواری بیشتری را نیز نسبت به افراد با عزت نفس پایین تجربه نمایند. علاوه بر این

Reference

1. Chen M, Jiang S. Analysis and research on mental health of college students based on cognitive computing. *Cognitive Systems Research*, 2019; 56: 151-158.
2. Abdelrahman RM. Metacognitive awareness and academic motivation and their impact on academic achievement of Ajman University students, *Heliyon*, 2020; 6(9): 419-425.
3. Meens EEM, Bakx AWEA, Klimstra TA, Denissen JJA. The association of identity and motivation with students' academic achievement in higher education. *Learning and Individual Differences*, 2018; 64: 54-70.
4. Welch JG. HOPE for community college students: The impact of merit aid on persistence, graduation, and earnings. *Economics of Education Review*, 2014; 43: 1-20.
5. Safara M, Khanbabaee M, Khanbabaee M. The Effect of Spiritual Skills Training on the State of Hope in Mothers with Intellectual Disabled Children. *Shefaye Khatam* 2020; 8(2): 64-71. (In Persian)
6. Rand KL, Shanahan ML, Fischer IC, Fortney SK. Hope and optimism as predictors of academic performance and subjective well-being in college students. *Learning and Individual Differences*, 2020; 81: 1019-1022.

7. Xiang G, Teng Z, Li Q, Chen H, Guo C. The influence of perceived social support on hope: A longitudinal study of older-aged adolescents in China. *Children and Youth Services Review*, 2020; 119: 105-111.
8. Rivera M, Shapoval V, Medeiros M. The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-19. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2021; 29: 1003-1007.
9. Mirzavand H, Hashemi Razini H, Amini I, Ramazani Z. The relationship between homesickness and mental health and social support of female students in dormitories of the University of Tehran. *Bi-Quarterly Journal of Policing Studies of Women and Family*, 2021; 9(2): 583-614. (In Persian)
10. Takhayori M, fakhri M, Hasanzadeh R. The Mediating Role of Perceived Social Support in the Relationship between Ego Strength and Emotional Distress Tolerance in Students of the Faculty of Nursing of Tehran University. *Journal of Nursing Education*, 2021; 10 (1): 79-90. (In Persian)
11. Hashemian Nezhad F, Mostafapour S, Olomi SH, Madahi Nezhad M. Investigation of relationship between perceived social support, social maturation, psychological hardiness and mental health of students. *Horizon of Medical Education Development* , 2020; 11(2): 54-75. (In Persian)
12. Behzadi Nejad M, Zare Bahram Abadi M, robotmili S. The Mediating Role of Social Support in the Relationship between Psychological Capital and Body Image in Students of a Military University . *Journal of Police Medicine*, 2020; 9(3): 173-180. (In Persian)
13. Gnilka PB, Broda MD. Multidimensional perfectionism, depression, and anxiety: Tests of a social support mediation model. *Personality and Individual Differences*, 2019; 139: 295-300.
14. Chunkai L, Shan J, Xinwen Z. Intergenerational relationship, family social support, and depression among Chinese elderly: A structural equation modeling analysis, *Journal of Affective Disorders*, 2019; 248: 73-80.
15. Kong L, Hu P, Yao Y, Zhao Q. Social support as a mediator between depression and quality of life in Chinese community-dwelling older adults with chronic disease. *Geriatric Nursing*, 2019; 40(3): 252-256.
16. Liu RT, Hernandez EM, Trout ZM, Kleiman EM, Bozzay EM. Depression, social support, and long-term risk for coronary heart disease in a 13-year longitudinal epidemiological study. *Psychiatry Research*, 2019; 251: 36-40.
17. Pushkarev G, Kuznetsov V, Yaroslavskaya E, Bessonov I. Social support for patients with coronary artery disease after percutaneous coronary intervention. *Journal of Psychosomatic Research*, 2019; 119: 74-78.
18. Backstrom C, Larsson T, Wahlgren E, Golsater M, Martensson LB, Thorstensson S. It makes you feel like you are not alone: Expectant first-time mothers'experiences of social support within the social network, when preparing for childbirth and parenting. *Sex Reprod Healthc*, 2017; 12: 51-57.
19. mosavi F, sahani S, saadati N, namjo F. The relationship between social support the dependence between the individual and the life expectancy of elderly women. *Quarterly Journal of Geriatric Nursing*, 2017; 3(3): 46-56. (In Persian)
20. Eskandari E, Jalali A, Mousavi M, Akrami N. Predicting Psychological Resilience based on Social Support and Attachment Style mediated by Self-efficacy and Meaning in Life. *Positive psychology Research*, 2019; 5(2): 17-30. (In Persian)
21. Rahimi H, Ebrahimi S, Baseri A. The Relationship between the Meaning of life and Hope with Mental Health and its Comparison in Disabled Veterans and Patients Suffering from Cancer. *Scientific Journal of Military Psychology*, 2020; 11(42): 31-41. (In Persian)
22. Krause N, Rainville G. Age differences in meaning in life: Exploring the mediating role of social support. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 2020; 88: 104-109.
23. Yu EA, Chang EC. Relational meaning in life as a predictor of interpersonal well-being: A prospective analysis. *Personality and Individual Differences*, 2021; 168: 110-114.
24. Fischer IC, Shanahan ML, Hirsh AT, Stewart JC, Rand KL. The relationship between meaning in life and post-traumatic stress symptoms in US military personnel: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 2020; 277: 658-670.
25. Steger FM, Frazier P. The meaning in life questionnaire: Assessing presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 2006; 53(2): 80-93.
26. Glaw X, Hazelton M, Kable A, Inder K. Exploring academics beliefs about the meaning of life to inform mental health clinical practice. *Archives of Psychiatric Nursing*, 2020; 34(2): 36-42.
27. Amini S, Dehghani Cham A, Salehi A, Soltani Zadeh M. The role of experiential avoidance and psychological capitals in predicting feeling loneliness by mediating meaning in life in the elderly. *Journal of Psychological Science*, 2019; 18(74): 223-234. (In Persian)
28. Mashiach-Eizenberg M, Hasson-Ohayon I, Yanos FT, Lysaker PH, Roe D. Internalized stigma and quality of life among persons with severe mental illness: The mediating roles of self-esteem and hope. *Psychiatry Research*, 2013; 208(1): 15-20.
29. Zhang Z, Fu L, Jing W, Liao Z. Childhood parental companionship, self-esteem and prosocial behavior in college students: A correlation analysis. *Archives of Psychiatric Nursing*, 2023; 43: 87-91.

30. Basharpour S, Eini S. Developing a Causal Model of Life Satisfaction of Veterans with Post-Traumatic Stress Disorder based on Loneliness: The Mediating Role of Self-esteem. *Journal of Military Medicine*, 2021; 23(5): 404-413. (In Persian)
31. Kajbaf MB, Adibnia F, Vesal M. The Relationship between Loneliness and Life Satisfaction in First High School Girl Students: The Mediating Role of Self-Esteem and Perceived Social Support. *Knowledge and Research in Applied Psychology*, 2021; 22(2): 125-135. (In Persian)
32. Zadafshar S, Akrami N. The Prediction Model of Borderline Personality Disorder in Women Based on Parent-child Relationship and Perceived Social Support: Mediating Role of Self-compassion, Forgiveness and Self-esteem. *Journal of Women and Family Studies*, 2020; 184-204. (In Persian)
33. Heydari M, Ghorbani Dolatabadi M. The mediating role of self-esteem in the relationship between social support and emotional exhaustion and psychological well-being. *Quarterly Journal of New Approaches in Educational Management*, 2019; 11(46): 151-170. (In Persian)
34. Baydhowi B, Purwono U, Siswadi AGP, Ali MM, Syahputra W, Iskandar Z. Perception of threat and national identity: Investigation of the mediating role of collective self esteem. *Heliyon*, 2023; 9(6): 1720-1725.
35. Park YW, Gentzler AL. Parenting and courage: Exploring the mediating role of self-esteem and emotion regulation among adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 2023; 87: 1015-1019.
36. Hao S. Burnout and depression of medical staff: A chain mediating model of resilience and self-esteem. *Journal of Affective Disorders*, 2023; 325: 633-639.
37. Wang H, Yang M, Fang X, Hou Y, Zhang L, Deng R, Yao J. How is grandparenting linked to life satisfaction among community-dwelling older migrants in Nanjing, China: The mediating role of loneliness and self-esteem. *Geriatric Nursing*, 2023; 50: 152-157.
38. Barberis N, Cannavò M, Trovato M, Verrastro V. Pathways from Trait Emotional Intelligence to factors of distress in Rosacea: The mediating role of Social Phobia and Self-Esteem. *Journal of Affective Disorders*, 2023; 331: 362-368.
39. Golan M, Cohen-Asiag D, Ankori G. Fostering resilience by means of an online academic course: Exploring the mediating effects of self-esteem, body esteem and mental status. *Mental Health & Prevention*, 2023; 30: 2002-2006.
40. Zimet GD, Dahlem NW, Zimet, SG, Farley GK. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 1988; 52(1): 30-41.
41. Besharat MA. Multidimensional Scale of Perceived Social Support: Questionnaire, Instruction and Scoring. *Journal of Developmental Psychology Iranian Psychologist*, 2018; 15(60): 336-338. (In Persian)
42. Mesrabadi J, Ostovar N, Jafarian S. Investigating the construct and diagnostic validity of the meaning in life questionnaire in students. *Journal of Behavioral Sciences*, 2012; 7(1): 83-90. (In Persian)
43. Rosenberg M. Conceiving the self. New York: Sion of the Rosenberg self- esteem scale. *Psicologia: Teoria, Investigacae pratica*, 1979; 9(2): 253-268.
44. Huis in EMJ, Vingerhoets AJJM, Denollet J. Attachment style and self-esteem: The mediating role of Type D personality. *Personality and Individual Differences*, 2011; 50(7): 1099-1103.
45. Greenberger E, Chen C, Dmitrieva J, Farruggia SP. Item-wording and the dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: do they matter? *Personality and Individual Differences*, 2003; 35(6): 1241-1254.
46. Mohammadi N. The Preliminary Study of Validity and Reliability of Rosenberg's Self-esteem Scale. *Journal of Developmental Psychology Iranian Psychologist*, 2004; 1(4): 313-320. (In Persian)
47. Sympson S. Validation of the Domain Specific Hope Scale: Exploring hope in life domains. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Kansas: Lawrence. 1999.
48. Mousavi SS, Homan HA. The relationship between hope and self-regulated learning and satisfaction with education among students. *Psychological Research*, 2012; 5(19): 1-17. (In Persian)

Original Article

Model of Predicting Hope According to the Social Support and Meaning in Life with the Mediation Role of Self-Esteem in the University Student

Received: 20/09/2023 - Accepted: 20/10/2023

Zohreh Zohori Zangeneh¹
Sozan Emamipour^{2*}
Anita Baghdasarians³

¹ PhD student in General Psychology,
Department of General Psychology,
Central Tehran Branch, Islamic Azad
University, Tehran, Iran

² Associate Professor, Department of
General Psychology, Central Tehran
Branch, Islamic Azad University,
Tehran, Iran.

³ Assistant Professor, Department of
General Psychology, Central Tehran
Branch, Islamic Azad University,
Tehran, Iran.

Email: emamipur.sd@yahoo.com

Abstract

Introduction: It is essential to pay attention to the emotional, psychological and social processes of students. according to this the present study was conducted to offer a model of predicting hope according to the social support and meaning in life with the mediation role of Self-esteem in the university students.

Methods: The research method was descriptive-correlational and pathway analysis. The statistical population of the study included all undergraduate students at non-state universities in the city of Tehran in academic year 2019-20. The statistical sample included 480 students who were selected through clustered random sampling method. The applied questionnaires included Social Support Questionnaire (SSQ) (Zimet, et.al. 1988), Meaning in Life Questionnaire (MLQ) (Steger, Frazier, 2006); Self-esteem Questionnaire (SEQ) (Rosenberg, 1979) and Hope Questionnaire (HQ) (Sympson, 1999). The data analysis was conducted through pathway analysis via SPSS and AMOS version 23.

Findings: The results showed that social support, meaning in life and Self-esteem have significant relationship with hope in the students ($p < 0.01$). Moreover, social support, meaning in life and Self-esteem have significant direct effect on the students' hope ($p < 0.01$). Furthermore, Bootstrap results showed that the Self-esteem has significant medication role in the relationship between social support and meaning in life ($p < 0.01$). Finally the model enjoyed a suitable fitness.

Conclusion: Considering the meaningful mediating role of self-esteem, it is necessary for therapists and counselors to improve the self-esteem of students by using appropriate training, so as to increase their hope.

Key words: Hope, social support, meaning in life, Self-esteem

Acknowledgement: There is no conflict of interest